

činití v případě povstání lidu proti pánům [1562 a 1574; D 215, 242 n.]. Vidí v něm Boží dopuštění, jež dolehlo na obě strany. Bůh jedny skrze druhé tresce. Bratřím mezi poddanými radí ke krajní zdržlivosti, ale přece jen připouštějí, že je jejich místo ve správě obce přiměje k solidární účasti na sporu s pány. Ať se však nestavějí v čelo. Pokud rozpětr trvá, odkládají Starší od večere Páně poddané [nikoli však jejich ženy, podruhy a děti] i pány. Buřiči mají být káráni. Bratři byli stále ještě v nebezpečí, že budou ztotožněni s novokřtenci, jejichž münsterská bouře nebyla zapomenuta.

Vojenské činnosti se již bratřští páni nestranili. Nejen Petr Vok, ale i Fridrich a Karel z Žerotína vedli vojenské sbory do Uher proti Turkům. Karel se vypravil v hugenotských válkách na pomoc Jindřichovi IV. Byl však zklamán jeho mravy, v Uhrách pak neschopností vrchního velení. Odtud asi jeho potomní odpor proti válkám, když šlo o vojenské spojení Moravanů s Čechy r. 1618. Musil-li na vojnu pán, následovali jej i vojáci z jeho poddaných. Tu s nimi Bratři vysílali některé kněze [D 203]; r. 1566 byl to B. Strejc.

V *Polsku*, které tou dobou bylo vlastně šlechtickou republikou s voleným králem v čele, bylo těžko prosadit a udržet řády Jednoty v náležité míře vzhledem k vypjatému sebevědomí šlechty, jež si i v církvi činila nárok na výsadní postavení. Rušný politický život s hojnými sněmy a sjezdy zvyšoval její zálibu ve volném životě, často ne hospodárném, v hostinách [opilství prý neměli za hřích], v přepychu. Bratřští kněží byli pak na svých pánech závislejší než v Čechách. Byli jimi dosazeni k farám, jejichž církevníci neměli o Jednotu zájem. Skutečný sbor tvořil leckde šlechtic se svou rodinou a s několika urozenými sousedy. Bratrský kněz byl pak farářem farní osady co do nároku na desátky, nikoli však jako duchovní správce milý lidu. Ale mnoho pánů šetřilo na knězi, zkracovali jej při rostoucí drahotě na důchodech, takže přicházel do pokušení hledět k rychlejšímu získání poddaných do Jednoty, až i donucováním, aby od nich mohl očekávat více platů za duchovní službu. Starší musil kněžím znovu zdůrazňovat [1577, 1582], že víra je dar Boží a že

poddané lze jen přesvědčovat, napomínat, působit na ně dobrým příkladem, nikoli však do Jednoty nutit. Ovšem ani cestou dobré vůle nebylo mnoho dosaženo, když se již rozmáhala jesuitská propaganda.

Bratři se nepřestávali ujímat poddaného lidu, i když od něho přijímali desátky, tvořící z vůle patronů hlavní část jejich příjmů. V Polsku se vedlo poddaným mnohem hůře než v Čechách. To zbystřovalo pozornost Starších, zvyklých z českých zemí poměrům pro lid o mnoho volnějším, k postavení selského lidu. První bratrský synod v Poznani [1560; výše 252] se usnesl za účasti pánů omezit robotu na tři dny v týdnu — v Čechách byl by to již neslýchaný závazek — a domlouvala pánům, ať sedláky nepřetěžují prací, ale ať s rozšířením svého polního hospodářství rozhojňují počet pracovních sil. Nechtě raději přidají svým poddaným pole, na nichž by pracovali pro výživu svých rodin. Daleké cesty s panským obilím na trhy mají být započteny do počtu robotních dnů. Poddaní nemající polností ať jsou od pána při práci na panském stravováni. Pán má pečovat o roboty. Ale opakování podobných usnesení na dalších synodech svědčí, že páni — přes rozdíly v jednání jednotlivců — pro svůj zisk starších usnesení dosti nedbali. B. Turnovský jim vytýkal, že mnozí podporují pití v lidu, aby více vytěžili za svou kořalku a pivo. A pověděli jsme již [307], že ukázal na tvrdost pánů vůči sedlákům jako na příčinu, proč lid nebyl pro evangelium získán.

ÚŘAD SOUDCŮ trval v Jednotě jako zvláště výrazná instituce ve správě sborů, pro jejichž život měl nadmíru velkou důležitost. Byli zvaní také staršími [D 221], což v českém veřejném životě znamenalo kteréhokoli představeného, resp. staršími sborů na rozdíl od Starších z Úzké rady, nebo pomocníků, protože byli určeni ku pomoci kněžím. [Jméno pomocníků nesli ovšem často i diakoni.] R. 1557 byl shledán úpadek funkce soudců a nedostatek porozumění pro jejich zvláštní úkoly vedle kněžích, takže bylo třeba lid napomenout, aby se k nim a nikoli ke kněžím obracel o radu a o pomoc v časných věcech [D 182 n.]. Starší učili soudce jejich povinnostem také zvláštními knížkami. Již